

UZASADNIENIE

Projekt rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki zmieniającego rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej stanowi wykonanie upoważnienia zawartego w art. 47 ust. 1 pkt 1 lit. a, b, e, f i h ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2021 r. poz. 1082, z późn. zm.).

Niniejsze rozporządzenie przewiduje zmiany w załącznikach nr 2 i 4a do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. poz. 356, z późn. zm.) określających odpowiednio podstawę programową kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej oraz branżowej szkoły I stopnia dla uczniów będących absolwentami ośmioletniej szkoły podstawowej. Proponowane zmiany polegają na:

- 1) wyodrębnieniu podstawy programowej dla przedmiotu język mniejszości narodowej – język niemiecki;
- 2) zmianie podstawy programowej dla przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa.

1. Podstawa programowa dla przedmiotu język mniejszości narodowej – język niemiecki

Rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 4 lutego 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym (Dz. U. poz. 276) wprowadzone zostały zmiany w liczbie godzin nauczania języka mniejszości narodowej – języka niemieckiego w formie dodatkowej nauki języka. W przypadku uczniów należących do mniejszości niemieckiej od dnia 1 września 2022 r. nauczanie języka mniejszości narodowej w formie dodatkowej nauki

języka będzie odbywać się w wymiarze 1 godziny tygodniowo w każdej klasie szkoły podstawowej oraz branżowej szkoły I stopnia (zamiast dotychczasowych 3 godzin tygodniowo).

Aktualna podstawa programowa dla przedmiotu język mniejszości narodowej lub etnicznej jest wspólna dla wszystkich języków mniejszości narodowej lub etnicznej, i została opracowana przy założeniu, że na jej realizację przeznaczona jest 3 godziny tygodniowo w każdej klasie ww. szkół. W ramach jednej godziny zajęć tygodniowo z języka niemieckiego (jako języka mniejszości narodowej) nauczyciel nie będzie miał możliwości zrealizowania podstawy programowej, która była przeznaczona do realizowania w większym wymiarze godzinowym, natomiast uczeń nie będzie w stanie przy zmniejszonym wymiarze godzinowym przyswoić wiedzy i nabyć umiejętności przewidzianych w dotychczasowej podstawie. W związku z powyższym konieczne jest określenie odrębnej podstawy programowej dla przedmiotu język mniejszości narodowej – język niemiecki, która będzie odpowiadała zmniejszonej liczbie godzin nauczania tego języka jako języka mniejszości narodowej, w tym będzie niwelowała nieadekwatność zakresu wymagań określonych w aktualnej podstawie programowej do liczby obowiązkowych godzin zajęć edukacyjnych, która od dnia 1 września 2022 r. będzie przeznaczona na naukę języka mniejszości narodowej – języka niemieckiego.

W projekcie w zakresie podstawy programowej dla przedmiotu język mniejszości narodowej – język niemiecki (w przypadku szkoły podstawowej) zawarto podstawowe umiejętności, konieczne do opanowania języka ojczystego literackiego, podstaw gramatyki oraz rozumienia prostych tekstów literackich i innych tekstów kultury kształtujących poczucie tożsamości narodowej. W przypadku szkoły branżowej I stopnia, zawarto umiejętności umożliwiające dalsze kształcenie językowe oraz literackie i kulturowe, w tym rozumienie tekstów literackich, a także innych tekstów kultury ważnych dla kształtowania tożsamości narodowej.

2. Podstawa programowa dla przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa

Na podstawie zawartego w dniu 21 października 2008 r. Porozumienia o współpracy między Ministrem Edukacji Narodowej i Ministrem Obrony Narodowej w podstawie programowej kształcenia ogólnego, która obowiązywała od roku szkolnego 2009/2010 wprowadzony został przedmiot edukacja dla bezpieczeństwa, który zastąpił przedmiot przysposobienie obronne. Koncepcja nowego przedmiotu – edukacja dla bezpieczeństwa opierała się na kompleksowym ujęciu zagadnień bezpieczeństwa z przeniesieniem punktu ciężkości na problematykę zagrożeń pokojowych i sposobów zachowań w sytuacjach zdarzeń o charakterze kryzysowym w każdym

miejscu i czasie (np. pożary, powódzie, wypadki i katastrofy drogowe). Dopelnieniem treści nauczania była problematyka funkcjonowania systemu obronności państwa.

Po reformie programowej w latach 2017–2019 przedmiot edukacja dla bezpieczeństwa jest obowiązkowo realizowany w klasie VIII szkoły podstawowej oraz w klasie I szkół ponadpodstawowych (liceum ogólnokształcącym, technikum i branżowej szkole I stopnia) – w wymiarze 1 godziny tygodniowo. Aktualnie cele kształcenia przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa w szkole podstawowej obejmują następujące działy: rozumienie istoty bezpieczeństwa państwa; przygotowanie uczniów do działań w sytuacjach nadzwyczajnych zagrożeń (katastrof i wypadków masowych); kształtowanie umiejętności z zakresu podstaw pierwszej pomocy; kształtowanie postaw indywidualnych i społecznych sprzyjających zdrowiu.

Tragiczne doświadczenia II wojny światowej oraz ciągle zmiany geopolityczne po jej zakończeniu nie spowodowały gotowości niektórych państw do likwidacji wojny jako sposobu rozwiązywania konfliktów między sobą. Wzrastające zagrożenie bezpieczeństwa państwa wymaga uzupełniania celów kształcenia i treści nauczania przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa o kwestie związane z obronnością państwa, nabyciem umiejętności strzelectwa oraz przygotowaniem uczniów do radzenia sobie z zagrożeniami wywołanymi działaniami wojennymi oraz podstawami ratownictwa.

Zaprojektowane zmiany w podstawie programowej dla przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa w przypadku szkoły podstawowej zostały przygotowane z uwzględnieniem aktualnej liczby godzin zajęć z tego przedmiotu oraz odpowiednich treści dotychczasowej podstawy programowej tego przedmiotu (na przykład w zakresie pierwszej pomocy czy reakcji na zagrożenia), aby następnie wskazać dodatkowe obszary działania w różnych sytuacjach zagrożenia, w tym kryzysowego i wojennego. Zgodnie z proponowaną zmianą podstawy programowej dla przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa, zajęcia powinny podkreślić specyfikę działania w sytuacji zagrożenia wojennego. W przypadku szkoły podstawowej zajęcia z tego zakresu powinny być przeprowadzane w większej części w formie teoretycznej, ze stopniowym wprowadzaniem elementów praktycznych.

Wprowadzone zmiany w stosunku do aktualnej podstawy programowej dla przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa w szkole podstawowej w zakresie treści nauczania – wymagań szczegółowych to:

- 1) **Dział I.** Bezpieczeństwo państwa, który został uzupełniony o pkt 4 dotyczący misji Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, ich roli, podstawowych zadań w systemie obronności państwa oraz struktury organizacyjnej i uzbrojenia;
- 2) **Dział III.** Podstawy pierwszej pomocy, w którym:
 - a) pkt 13 lit. f uzupełniono o pojęcia: skręcenie i zwicnięcie,
 - b) dodano pkt 15 dotyczący znajomości zasad pierwszej pomocy w sytuacji wystąpienia zagrożenia z użyciem broni konwencjonalnej;
- 3) **Dział IV.** Edukacja zdrowotna został zastąpiony działem Edukacja obronna, który obejmuje wymagania z zakresu: 1) terenoznawstwa, 2) cyberbezpieczeństwa w wymiarze wojskowym, 3) przygotowania do szkolenia strzeleckiego.

W związku z uwzględnieniem w podstawie programowej dla przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa nowego obszaru treści związanych z kształtowaniem postaw obronnych (Dział IV), konieczna jest rezygnacja z wybranych treści nauczania obecnych w aktualnej podstawie programowej dla tego przedmiotu. Ponieważ w obecnie obowiązującej podstawie programowej dla przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa zagadnienia służące realizacji dotychczasowego celu IV. Kształtowanie postaw indywidualnych i społecznych sprzyjających zdrowiu – są również szeroko uwzględnione w podstawie programowej dla innych przedmiotów takich jak: wychowanie fizyczne, biologia czy wychowanie do życia w rodzinie, a także są ujęte w programach wychowawczo-profilaktycznych szkół, proponuje się rezygnację z tego celu kształcenia i treści służących jego realizacji w przypadku podstawy programowej dla przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa. Poniższa tabela obrazuje obecnie występujące treści z zakresu edukacji zdrowotnej: w podstawie programowej dla przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa oraz w podstawach programowych dla innych przedmiotów.

Treści z zakresu edukacji zdrowotnej w podstawie programowej dla przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa, tj. „Zdrowie w wymiarze indywidualnym oraz zbiorowym. Uczeń:”	Treści z zakresu edukacji zdrowotnej w podstawach programowych dla innych przedmiotów
--	---

<p>1) wyjaśnia zależności między zdrowiem fizycznym, psychicznym, emocjonalnym, a społecznym; wyjaśnia wpływ stresu na zdrowie;</p>	<p>1. Biologia:</p> <p>a) Dział III. Organizm człowieka: 9. Układ nerwowy (pkt 1–4),</p> <p>b) Dział IV. Homeostaza (pkt 2);</p> <p>2. Wychowanie do życia w rodzinie: Dział II. Dojrzewanie (pkt 1, 4 i 7);</p>
<p>2) wymienia zachowania, które sprzyjają zdrowiu (prozdrowotne) oraz zagrażają zdrowiu oraz wskazuje te, które szczególnie często występują wśród nastolatków; odróżnia czynniki środowiskowe i społeczne (korzystne i szkodliwe), na które człowiek może mieć wpływ od takich, na które nie może;</p>	<p>3. Biologia:</p> <p>a) Dział III. Organizm człowieka: 4. Układ pokarmowy i odżywianie się (pkt 5, 7 i 8), 5. Układ krążenia (pkt 5, 6–8), 6. Układ odpornościowy (pkt 3), 9. Układ nerwowy (pkt 5 i 6) i 10. Narządy zmysłów (pkt 4),</p> <p>b) Dział IV. Homeostaza (pkt 3 i 4),</p> <p>c) Dział V. Genetyka (pkt 5);</p> <p>4. Wychowanie do życia w rodzinie:</p> <p>a) Dział II. Dojrzewanie (pkt 6),</p> <p>b) Dział III. Seksualność człowieka (pkt 2 i 9),</p> <p>c) Dział V. Płodność (pkt 5);</p>
<p>3) omawia krótkoterminowe i długoterminowe konsekwencje zachowań sprzyjających (prozdrowotnych) i zagrażających zdrowiu;</p>	<p>5. Biologia: Dział III. Organizm człowieka, 4. Układ pokarmowy i odżywianie się (pkt 2 i 3);</p> <p>6. Wychowanie fizyczne klasy VII-VIII:</p> <p>a) Dział I. Rozwój fizyczny i sprawność fizyczna, 2. W zakresie umiejętności (pkt 3–5),</p> <p>b) Dział III. Bezpieczeństwo w aktywności fizycznej, 1. W zakresie wiedzy (pkt 1 i 2), W zakresie umiejętności (pkt 1 i 2),</p> <p>c) Dział IV. Edukacja zdrowotna – całość;</p>
<p>4) dobiera i demonstruje umiejętności komunikacji interpersonalnej istotne dla zdrowia i bezpieczeństwa (odmowa, zachowania asertywne, negocjowanie);</p>	<p>7. Wychowanie do życia w rodzinie:</p> <p>a) Dział I. Rodzina (pkt 5 i 12),</p> <p>b) Dział II. Dojrzewanie (pkt 6 i 7),</p> <p>c) Dział VI. Postawy (pkt 1–6);</p> <p>8. Historia i teraźniejszość: Dział I. Wiedza o podstawach życia społecznego (pkt 1–3);</p>
<p>5) wymienia rzetelne źródła informacji o zdrowiu, chorobach, świadczeniach i usługach zdrowotnych;</p>	<p>9. Wychowanie fizyczne: Dział IV. Edukacja zdrowotna, 2. W zakresie umiejętności (pkt 1–3);</p>

6) ocenia własne zachowania związane ze zdrowiem, ustala indywidualny plan działania na rzecz własnego zdrowia;	
7) ustala, co sam może zrobić, aby tworzyć warunki środowiskowe i społeczne, które są korzystne dla zdrowia (ochrona środowiska przyrodniczego, wsparcie społeczne, komunikacja interpersonalna, współpraca osób, instytucji i organizacji na rzecz zdrowia, itp.).	<p>10. Biologia:</p> <p>a) Dział VII. Ekologia i ochrona środowiska (pkt 7–9),</p> <p>b) Dział VIII. Zagrożenia różnorodności biologicznej – całość;</p> <p>11. Geografia:</p> <p>a) Dział IX. Środowisko przyrodnicze (pkt 16),</p> <p>b) Dział X. Społeczeństwo i gospodarka (pkt 17),</p> <p>c) Dział XIII. „Mała ojczyzna” (pkt 4).</p>

Wprowadzone zmiany w stosunku do aktualnej podstawy programowej dla przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa w branżowej szkole I stopnia w zakresie treści nauczania – wymagań szczegółowych to:

1) **Dział I.** Bezpieczeństwo państwa, w którym:

- a) zmieniono pkt 5 i 6 dotyczące znajomości zadań służb mundurowych oraz działalności wybranych organizacji proobronnych,
- b) usunięto pkt 8 dotyczący identyfikowania wyzwań dla bezpieczeństwa indywidualnego i zbiorowego ponieważ stanowił powtórzenie pkt 1 tego działu, który brzmi: „identyfikuje wyzwania dla bezpieczeństwa indywidualnego i zbiorowego, kategoryzuje je, przypisuje właściwe znaczenie w kontekście bezpieczeństwa lokalnego i całego państwa”,
- c) uzupełniono o nowy pkt 15 dotyczący znaczenia cyberzagrożeń w wymiarze cywilnym;

2) **Dział II.** Przygotowanie do działań ratowniczych w sytuacjach nadzwyczajnych zagrożeń (wypadków masowych i katastrof):

- a) w zakresie dotyczącym Ochrony ludności i obrony cywilnej – zmieniono: pkt 2 dotyczący podstaw prawnych funkcjonowania obrony cywilnej w RP, pkt 6 dotyczący identyfikacji obiektów opatrzonych międzynarodowymi znakami ochrony dóbr kultury oraz pkt 9 dotyczący postępowania w przypadku awarii instalacji chemicznej (wymóg został uzupełniony o znajomość możliwości wykorzystania środków podręcznych i masek przeciwgazowych),

- b) w zakresie dotyczącym Źródeł promieniowania jądowego i jego skutków – zmieniono pkt 5 przez co uwzględniono w nim umiejętność omówienia sposobu użycia indywidualnego pakietu przeciwichemicznego oraz indywidualnego pakietu radioochronnego,
 - c) w zakresie dotyczącym Ostrzegania ludności o zagrożeniach i alarmowaniu – uzupełniono pkt 2 o znajomość miejsc ukrycia się po ogłoszeniu poszczególnych alarmów;
- 3) **Dział III.** Podstawy pierwszej pomocy uzupełniono o pkt 19 dotyczący znajomości zasad pierwszej pomocy w sytuacji wystąpienia zagrożenia z użyciem broni konwencjonalnej;
- 4) **Dział IV.** Edukacja zdrowotna zastąpiono działem Edukacja obronna obejmującym wymagania z zakresu: 1) reagowania w sytuacji zagrożenia działaniami wojennymi, 2) cyberbezpieczeństwa w wymiarze wojskowym i 3) szkolenia strzeleckiego, lecz proponuje się, aby realizacja wymogu dotyczącego wykonywania przez ucznia strzelania była obowiązkowa od roku szkolnego 2024/2025, z tym, że w przypadku szkół, które na terenie danego powiatu:
- a) mają dostęp do wymienionych w podstawie programów rodzajów broni albo strzelnic – wymóg ten będzie realizowany od roku szkolnego 2022/2023;
 - b) nie mają dostępu do wymienionych w podstawie programów rodzajów broni albo strzelnic – wymóg ten będzie realizowany w roku szkolnym 2022/2023 i 2023/2024 w miarę istniejących możliwości.

Przewidziano zatem okres przejściowy dla szkół, które nie mają dostępu do wymienionych w podstawie programów rodzajów broni albo strzelnic, a do tego czasu szkoły te mogą prowadzić zajęcia w tym zakresie w miarę dostępnych i poszerzających się możliwości, w szczególności dzięki systemowemu i ciągłemu wsparciu powstawania strzelnic różnych typów przez Ministra Obrony Narodowej (w ramach ogłaszanych od 2019 r. konkursów ofert „Strzelnica w powiecie”). Daje to podstawę do twierdzenia, że liczba obiektów umożliwiających prowadzenie zajęć strzeleckich będzie nadal dynamicznie wzrastała, stopniowo zaspokajając potrzeby szkół w omawianym aspekcie.

Analogicznie, jak w przypadku podstawy programowej dla przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa dla szkół podstawowych – treści z zakresu edukacji zdrowotnej obecnie występujące w podstawie programowej dla przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa w branżowej szkole I stopnia są również szeroko uwzględnione w podstawach programowych dla

innych przedmiotów dla tej szkoły, takich jak: wychowanie fizyczne, biologia czy wychowanie do życia w rodzinie, a także są ujęte w programach wychowawczo-profilaktycznych szkół.

Odpowiednim uzupełnieniem i zmianom uległa również część podstawy programowej dla przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa w zakresie dotyczącym warunków i sposobów realizacji tej podstawy programowej.

Podkreślić należy, że znaczące zmiany dokonywane w podstawie programowej dla przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa dotyczą co do zasady jednego z czterech działów tj. działu związanego z edukacją obronną, której treści zresztą częściowo już są obecne w podstawie programowej dla tego przedmiotu. W związku z tym, że nowy dział „Edukacja obronna” (a w przypadku szkoły podstawowej „Kształtowanie postaw obronnych”) jest ostatnim z czterech działów przewidzianych w podstawie programowej dla przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa, to nauczyciel przygotowując program nauczania na rok szkolny 2022/2023 ma możliwość rozplanowania procesu kształcenia, tak aby treści z tego nowego działu były realizowane z uczniami w drugiej połowie roku szkolnego, co w efekcie umożliwi nauczycielom i szkołom przygotowanie się do wdrożenia zmiany w tym zakresie, w tym także w zakresie doposażania się szkoły w pomoce dydaktyczne, o ile będzie istniała taka potrzeba. Bezpłatne materiały edukacyjne do edukacji dla bezpieczeństwa, również dotyczące zagadnień z zakresu edukacji obronnej, będą dostępne na prowadzonej przez Ministra Edukacji i Nauki Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej (www.zpe.gov.pl), a nauczyciele prowadzący zajęcia z przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa, którzy będą chcieli zaktualizować swoją wiedzę w związku ze zmianami wprowadzonymi w niniejszym projekcie, będą mieli możliwość uczestnictwa w szkoleniach doskonalących organizowanych przez publiczne placówki doskonalenia nauczycieli.

Proponuje się, aby rozporządzenie weszło w życie z dniem 1 września 2022 r., tj. od roku szkolnego 2022/2023, przy czym w przypadku:

- 1) podstawy programowej dla przedmiotu język mniejszości narodowej – język niemiecki, której termin wejścia w życie jest analogiczny jak termin wejścia w życie rozwiązań wprowadzonych rozporządzeniem Ministra Edukacji i Nauki z dnia 4 lutego 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości

narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym – dotyczących zmniejszenia liczby godzin nauczania języka mniejszości narodowej – języka niemieckiego w formie dodatkowej nauki języka w wymiarze 1 godziny tygodniowo;

- 2) podstawy programowej dla przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa – której termin wejścia w życie wynika z potrzeby wprowadzenia zmian już od najbliższego roku szkolnego (tj. 2022/2023), a dodatkowo przedmiot ten jest realizowany tylko w klasie VIII szkoły podstawowej i klasie I branżowej szkoły I stopnia.

Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingskiej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248) projekt rozporządzenia został udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Ministerstwa Edukacji i Nauki oraz w Biuletynie Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji w zakładce Rządowy Proces Legislacyjny.

Rozporządzenie nie jest sprzeczne z prawem Unii Europejskiej.

Rozporządzenie nie zawiera przepisów technicznych w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 oraz z 2004 r. poz. 597) i nie podlega notyfikacji na zasadach przewidzianych w tym rozporządzeniu.

Rozporządzenie nie wymaga przedstawienia właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia.

Rozporządzenie nie ma wpływu na działalność mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców w rozumieniu ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2021 r. poz. 162, z późn. zm.).

Odnosząc się do § 12 pkt 1 załącznika do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz. U. z 2016 r. poz. 283), należy stwierdzić, że rozporządzenie uwzględnia regulacje, w stosunku do których nie ma możliwości, aby mogły być podjęte za pomocą alternatywnych środków.